

מיכה גודמן ואני: בסיס המחלוקת

מאת האלוף (מיל") גרשון הכהן

מבט מבס"א מס' 1,145, 17 באפריל 2019

תקציר: הטענה כי המלכוד בו נתונה ישראל נובע מהמתח בין צורכי הביטחון לבין השאיפה לסיום ה"כיבוש" מתכחשת לעובדה שהכיבוש, ברובו המכריע, הסתיים זה מכבר (במאי 1994 ברצועת עזה ובינואר 1996 ביו"ש עת הועברו 90% מהפלסטינים לשליטת הרשות הפלסטינית), כמו גם לכך שביטחון בחזון הציוני הינו אמצעי ולא מטרה כשלעצמה כדברי דוד בן-גוריון: "הגשמת הציונות היא יותר ממדינה יהודית... המטרה הסופית של הציונות אינה אלא הגאולה המלאה והשלמה של עם ישראל בארצו, קיבוץ גלויות קוממיות לאומית."

מיכה גודמן מציע שמונה צעדים לצמצום הסכסוך הישראלי-פלסטיני. למרות הסכמתי עם כמה מהמלצותיו, שלמיטב הכרתי כבר נמצאות מזמן במגמת יישום, המחלוקת שלי עמו רחבה וראוי להעמידה על מקומה המדויק. גודמן מזהה את תכלית עבודתו כממוקדת במאמץ "לנסח את האידיאולוגיה הבלתי מדוברת של המרכז הפוליטי". מצויה כאן הזדמנות לברור עומק של המרחק ההולך וגדל בין דרכו של המרכז הישראלי לבין חזון הציונות החלוצית על-פי דוד בן-גוריון.

על-פי גישתו של גודמן, המלכוד בו נתון כיום הנרטיב הישראלי נובע מן המתח בין צורכי הביטחון של ישראל לבין השאיפה לסיום ה"כיבוש". בכך הוא מתכחש לשתי טענות עקרוניות ובראש וראשונה לעובדה שהכיבוש ברובו המכריע הסתיים זה מכבר: במאי 1994 ברצועת עזה ובינואר 1996 ביו"ש - עת הועברו 90% מהפלסטינים לשליטת הרשות הפלסטינית. המאבק הממשיך להתקיים אינו על סיום ה"כיבוש" כמו על השליטה בירושלים ובמרחב הפתוח שנותר בשטחי C.

הטענה השנייה, הרחבה ומשמעותית יותר, היא שביטחון בחזון הציוני הוא בחזקת אמצעי ולא מטרה העומדת בזכות עצמה. לטענת גודמן, גם בגישת הימין "הרעיון המארגן אינו האוטופיה של הגאולה אלא הקטסטרופה של הנסיגה". לאחרונה פרסמתי (במרכז בס"א) מחקר מקצועי מקיף על האיום הביטחוני הטמון בנסיגה. אולם עבורי, כרבים בציבור הישראלי, עם כל חשיבותו של הממד הביטחוני הרי שכמיהת הגאולה הייתה וממשיכה להיות מטרת העל. כדברי בן-גוריון: "הגשמת הציונות היא יותר ממדינה יהודית... המטרה הסופית של הציונות אינה אלא הגאולה המלאה והשלמה של עם ישראל בארצו, קיבוץ גלויות קוממיות לאומית."

בין הערכים הבסיסיים של הציונות המוצגים על-ידי גודמן בשאיפה ל"חירות וביטחון" לבין שאיפת בן-גוריון ל"גאולה וקוממיות לאומית" יש יותר מהבדלים סמנטיים. מי שמתכחש לפער בין הגישות, לא זו בלבד שאינו מתחיל להבין את הסיפור הציוני בעשרות שנותיו הראשונות (ויש לכך כמובן משמעות להבנת דרכנו כיום) אלא שהוא אף

רחוק מהבנת הגיונם של המנהיגים הפלסטיניים, במיוחד מנהיגי חמאס, הדבקים במחויבותם הבלתי מתפשרת להמשך המאבק, "אל-מוקאמה", כמאבק אמוני.

גם בתורת הביטחון הלאומי משוואת הביטחון הלאומי רחבה בשיקוליה מההיבט הביטחוני-טכני, כפי שמוגדר בספרות תורת צה"ל: "ביטחון לאומי הוא התחום העוסק בהבטחת היכולת הלאומית להתמודד ביעילות עם כל איום על הקיום הלאומי ועל האינטרסים החיוניים הלאומיים". ואמנם המחלוקת בשאלת האינטרסים החיוניים הלאומיים ביהודה ושומרון, כסוגיית יסוד לחזון מדינת ישראל, ממשיכה להוות את שורש המחלוקת בין ימין ושמאל ביחס לעתידנו במרחב.

המחלוקת אינה בין גודמן הדוגל בפרגמטיות תבונית לבין הנאחזים בחזון אידיאולוגי מנותק מאילוצי המציאות - כולנו מחויבים לניווט פרגמטי, עוקף מכשולים. אלא שלא רק יעדנו שונים, אלא שדומה שאף המצפנים שלנו מכילים אחרת.

גודמן ממליץ על גישה פרגמטית שתאפשר לאוטונומיה הפלסטינית להתרחב בלא שהביטחון הישראלי יתכווץ. הוא אמנם מבהיר שלא מדובר בויתורים אידיאולוגיים גדולים כפינוי יישובים. אך כאן מתגלה הממד המעשי של המחלוקת בצרכים מידיים שמעבר לכמיהת הגאולה הציונית. מדינת ישראל המתכנסת לרצועת החוף הופכת לרצף עירוני צפוף ובלתי נסבל מנהריה עד אשקלון. כבר כיום הגיעה בעיית הצפיפות לנקודת הרתיחה. כך לדוגמה הונחתה רשות התכנון לתכנן לקראת שנת 2040 תוספת של 2.6 מיליון דירות חדשות, כולן בתחומי מדינת ישראל שבתוך הקו הירוק. הבשורה המרחבית מצויה בשטחי הפינוי - במרחבי בקעת הירדן מקו הירדן ועד גב ההר - ליישוב מיליוני יהודים בשדרה מזרחית מקבילה לרצועת החוף.

לפיכך, בממד המעשי המחלוקת ביני לבין גודמן מתמצה בשתי נקודות: (1) לא אסכים למסירת חלקים משמעותיים משטחי C לשליטת הרשות הפלסטינית. (2) מתוך חיוניות שימור המומנטום של ההתיישבות במרחב הפתוח, לא אוכל להסכים להפסקת התרחבות ההתיישבות מחוץ לגושים הגדולים.

גרסה של מאמר זה התפרסמה בגיליון אפריל של ליברל.

<https://theliberal.co.il/?p=12978>

**אלוף (מיל') גרשון הכהן הוא עמית מחקר בכיר במרכז בגין-סאדאת למחקרים אסטרטגיים. שירת בצה"ל במשך ארבעים ושתיים שנים. פיקד על חיילים בקרבות מול מצרים וסוריה. לשעבר מפקד גיס ומפקד המכללות הצבאיות.*